קישון-לדוגמה

העסקים של זולצבוים

"שבנו כביתי," אני וארבינקא, וזימזמנו חרש את ההימנון הלאומי של רואנדה-אורונדי, כשלפתע כרגיל, מצלצל הטלפון ומישהו שואל אם זה מחסני-צפון? אמרתי: טעות, וחלדתי ממנו, אפס אינו חולף רגע ושוב מצלצלים ומבקשים את מחסני-צפון. אמרתי בעצבנות, שזה לא מחסני-צפון, אפס אינו חולף רגע ועוד פעם...

"חכה, אין זה פתרון" קבע ארבינקא והרים את השפופרת בעצמו ואמר:

— מחסני-צפון, בבקשה.

— ברוך השם — ציין הלה — אבקש את זולצבוים.

— מר זולצבוים? — ענה ארבינקא — הוא כבר לא עובד אצלנו.

— מה קרה?

— סוף-סוף גילו את העסקים שלו.

— מה אתה סח!

— אתה מתפלא? — שאל ארבינקא — מה חשבת, כמה זמן אפשר להמשיך ככה?

— אתה מספר לי? צהל האיש — מזמן חיכיתי לזאת.

— הוא רצה להיות חכם מדי — סבר ארבינקא — עכשיו סילקו את כל הכנופיה.

— גם את בלאו?

— קיבל חצי שנה.

— יא-חביבי! זה היה מגיע לו. מי בא במקומו?

— חצ'קל.

— מי זה?

— הג'ינג'י.

— אה כן, אני זוכר. אתה חושב שהוא יותר טוב מבלאו? בדיוק אותו גאנגסטר.

— ברור — אמר ארבינקא — אני לא משלה את עצמי. מה עוד?

— שום דבר. אל תספר לחצ'קל שצילצלתי.

— זה מובן מאליו.

ארבינקא החזיר את השפופרת בשלוחה ש-שביעות-רצון עמה. "שמע — הערתי לו — שמא הרחקת לכת במקצת?" ארבינקא הס-תכל בי בפליאה:

— אתה חושב רק על עצמך — נזף בי — אם אני שוב אומר לו: "טעות", הוא מתרגז ושוב מצלצל. ואילו כך, יש לו יום טוב, שהגאנגסטרים סוף-סוף התחרבנו, וגם אצלנו יהיה שקט, ואף זולצבוים ושותפיו יכולים לשמוח על שעדיין לא גילו שום דבר...

טלפון זה דבר מצוין. מה היו עושים בלעדיו המחסנים בצפון?

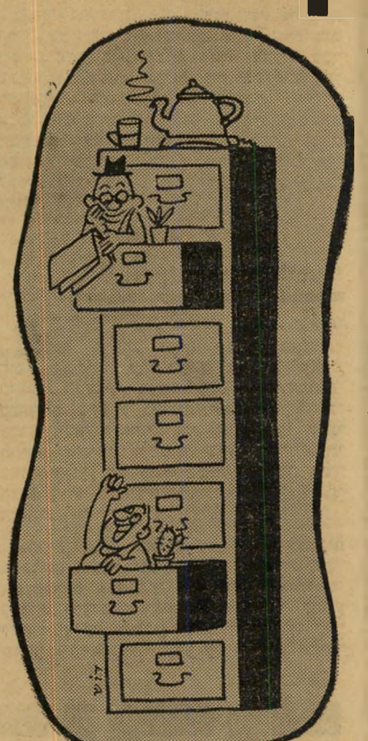

כיצד מחסלים יריב או: התקדמות הטכניקה

לפני 500 שנה

קץ הספסוך אינו חשוב כרגע. לפי המסופר קפץ רוגזו של האביר בעל ה-מגן השחור מגלסגו על האביר ארי-הלב בגלל הערה בלתי זהירה את שהלה השמיע בחצר המלך על אידות הסונט שהונח מטעם האביר מגלסגו כמנחת-כבוד למרגלותיה ה-חמודות של הדוכסית משלסוג-הולנשטיין. "דמו בראשו" — סינן האביר שחור-המגן בין שיניו ושיגר את כפפתו בידי שני אבי-רים רמי-מעלה אל האביר ארי-הלב בהודיעו לו:

— הלילה, בחצות, באי סנטה-מרגרטה ליד כותל המנזר.

האביר ארי-הלב ענה בקצרה:

— בשם כל הקדושים — אבוא!

הקרב היה איום.

עד הגיע השחר נלחמו שני האבירים חבו-שי השריון הכבד. שלושה סוסים אדירי שאול שבקו חיים מתחתם, החניתות נשברו בידיהם כקנה והדו-קרב טרם הוכרע. פצעי שני הלוחמים שתתו דמים, אך ידם עוד אחזה בחרב. לבסוף השכיל האביר שחור-המגן להפיל את יריבו במהלומת כילף ואז מרט את חרבו וכרת את ראשו באיבחה אחת.

היום

אחד מן החברה הזכיר בכנסת ל' שקריבלר ממערכת השבועון, שתולעת-שני אמר עליו, לפי-המסופר, שהוא, שקריב-לר, לעולם לא יידע לכתוב ריפורטאז'ה סוג א'.

— אני מתפלא עליו — אמר שקריבלר — תולעת-שני הוא בחור טוב. חבל ש-הוא הומוסכסואליסט.

"חיפה, חיפה!"

ב דמדומי יום השבת עמדנו ליד ה-תחנה המרכזית ושעמום עמום אפפנו. "כשהאדם אינו רואה תכלית בחייו, עליו ללכת לחופשה — קבע ארבינקא — ניסע איפוא לנהריה לכמה שבועות. בוא, נאסוף קצת כסף." ובזאת ניצב ארבינקא באמצע הכביש והתחיל צועק במלוא הגרון:

— חיפה! חיפה!

אז מיד באו שלושה אנשים בריצה ואמרו בקוצר נשימה: חיפה. שלושה מקומות. חיפה...

— יש לי כרגע שני מקומות — ענה ארבינקא — חכו כאן, אולי אמצא סידור.

— הוא ניגש אל המוניות שעמדו ליד ה-מדרכה ושאל את הנהגים:

— חברה! איפה יוסקילה, לכל הרוחות?

— יוסקילה? — ענה נהג אחד — נסע לנתניה.

— בסדר! — כך ארבינקא — אז אתה נוסע לחיפה עם ששה אלו ומיד חוזר, מבין? היי, אתה שמה, בשחור, זוז קצת קדימה ופנה לו מקום, הוא יוצא לחיפה! מהר, מהר, קינדר, אין לי זמן! ארוני, אתה תרד שמה, אני לא מרשה לצאת עם שבעה נוסעים, אינני רוצה שוב צרות עם המשטרה! אל תתחכחו אתי, אני לא מרשה! זוז, נו! חי-פה! חיפה!...

אז עפו אליו ששה-עשר נוסעים ורקדו סביבו כמו יתושים עצבניים סביב השמש.

— הששה אלה יכולים להיכנס! — צי-ווה ארבינקא — רק ששה אמרתי! הכל לפי תור אצלי! האשה הואת יושבת ליד הנהג! ארבעה יכולים להיכנס למונית השחורה! מהר, קינדר, מהר! אני מקבל חצי לירה בעד כל נוסע, לזוז, שמה בצד...

כאן הוציא ארבינקא משרוקית-מצילים מ-כיסו והדריך את התנועה בשריקות בלבד. אני עצמי הלכתי ממונית למונית ואספתי את חצי-הלירה. אז לפתע אני שומע שני נהגים מתלחשים: "בעצם מי הפרצוף ה-זה?", "אין לי מושג!", "למי הוא נחוץ?", שאל הראשון וצעק אל ארבינקא: "מי אתה, חביבי?".

— מי אני, אתה שואל? — שאג אר-בינקא — אתה שואל מי אני! מיד תדע מי אני! — וארבינקא פנה אל הקהל — לא להיכנס למונית שלו! הוא אינו עובד אצלי! היי נהג, אתה תסע עם הנוסעים שלו לחיפה! מהר לעבור, בבקשה...

אז הנוסעים עברו והנהג המחוצף הפציר בארבינקא לא להרוס אותו, מפני שיש לו משפחה בבית. ארבינקא נעתר אך שלח אותו בתור עונש לירושלים. כעבור חצי שעה עמדו הנהגים בעמידת-דום לפניו והצדיעו וקראו לו: הקולונל. אחרי שעה 10.30 הע-לינו את דמי הסדרנות ללירה, חיזקנו את המשמעת ופתחנו קו חדש לנהריה. במונית האחרונה נסענו גם אנו שמה לחצי שנה.

אנחנו לא לבדנו

ל כי ארץ וארץ — בעל ברית משלה. זה הכרח המציאות כמו הנשואים. הנה, למשל, סעודיה היא בעלת-בריתה של ארה"ב, אנגליה כרתה ברית עם ירדן, רוסיה צועדת עם מצריים, והצדק אתנו. לאמיתו של דבר, לא תמיד היה מצבנו כל כך טוב. היינו במשך זמן רב מבודדים לגמרי בזירה הבינ-לאומית, עד שגילינו שהצדק אתנו. עמדנו על כך באחד האמשים, כשהמשלחת שלנו הלכה להשתתף בישיבת-חירום של עצרת האו"ם. אז ראו נציגינו בדרך, שהצדק הצטרף אליהם. שאלו אותו:

— מה פתאום?

השיב הצדק:

— אני פשוט אתכם.

וזו הרגשה טובה. אנחנו לא לבדנו עוד. אם יקרה משהו, חס ושלום, תמיד נוכל לסמוך על הצדק. אמנם הוא רק מעצמה בינונית בלבד, אבל גם היא עדיפה מכלום. בדרך כלל מצביעות באו"ם עם הצעות הצדק המדינות הבאות: הונדוראס, פרו, (קפריסין נמנעת). לצדק יש צי מלחמתי גדול וצבאו מאומן היטב ומצוייד בנשק חדיש. אם יתקיפו אותנו, אנו נצעק: "הצדק! הצדק!" ואז יבוא הצדק לעזרתנו עם מפציצי-סילון וקליעים מודרכים.

כמובן, אין כל בטחון, שהצדק יבוא תיכף ומיד, אבל הוא נתן לנו הן-צדק שיבוא. הרי בכל דור ודור עמדו עלינו לכלותנו ואנו בכל זאת פה. במספר מצומצם יותר אבל בכל אי-פן. שכן הרשע תמיד מפסיד בסופו של דבר. כל צוררי ישראל מתו עד כה במשך ההיסטוריה. אמנם הם נפטרו על פי רוב בשיבה טובה, אחדים הגיעו לגיל 120, אך בכל זאת מתו. למה? מפני שהצדק — בסופו של דבר, כאמור — תמיד מנצח. אם לא עכשיו מיד, אז מקץ 38 שנה, אם לא מקץ 38 שנה הרי כעבור 380 שנה. העיקר: כל קונוניה נגד הצדק נדונה לכשלון מראש. והצדק אתנו. אנחנו לא מבודדים עוד.

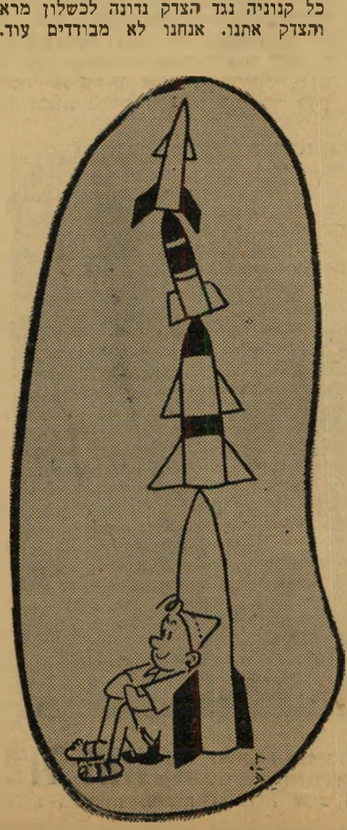

ספרים

מקור

שמש של אמש

כאחד האמשים (מאת אפריים קישון, הוצאת טברסקי, 237 עמודים) **הוא יצירתו האחרונה של החד-גדיא, הפותח ב"אני מאמין" הבא:**

- אנחנו בערך בני 15 — אבל כבר הס-פקנו המון.
- עמדנו מול ארצות ערב — אם כי ל ש ב ת אתם לא יזענו.
- למדנו לדבר עברית — לשתוק לא כל-כך.
- נפטרנו מן השלטון המנדטורי — ונכ-נסנו למשטר המנדטים.
- הפרדנו בין הדת למדינה — מאז שולטת הדת לבדה.
- ירדנו אל הנגב — בטיול מאורגן.
- אטום כבר יש לנו — טלפון רק בעוד שנתיים.
- הצלחנו להפיק מי-שתיה מן הים — רק הרחיצה אסורה בו.
- הנהגנו את המימשל הצבאי — אבל זה, בלי ספק, הרע במיעוט.
- הושטנו יד עזורת לגאנה, לסנגאל ול-קונגו — מתי נגיע לרמת-ישראל?
- עמדנו בפרשת דרכים — וכל הדרכים הוליכו לפרשה.
- דף ההיסטוריה שלנו ללא רבב — עם כמה כתמים לבנים.

עוזה חדש מקצועי. 176 הפיליטו-נים המכונסים בספר זה, אותם בחר מבין אלפיים שהופיעו במדורו במעריב, אינם משקפים בדיוק את אופי המדור. כי בספרו המעיט קישון ברשימות פוליטיות, התלויות באירועים חולפים. אולי חבל על כך, כי בזאת עוד חיזק קישון את הרושם כי חסרה לו השקפת-עולם ברורה ומחייבת, הנותנת את התוקף המיוסרי העמוק ליצירותיו של עמוס קינן, למשל.

לעומת זאת, מבליט המיבחר את המעלה העיקרית של קישון: כשרונו לצלם את הבורגנות הזעירה הישראלית בדייקנות מפ-ליאה. שוללים יכולים לטעון כי רבות מ-רשימותיו ארוכות מדי, שהן כתובות בהו-מור מכני, שלעתים קרובות אפשר לנחש מראש את העוקץ הסופי. אולם כהיסטוריון החברה הישראלית המצויה אין לו מתחרה רציני.

כשרון זה טמון, במידה רבה, בעובדה שאפריים קישון בן ה-38 הוא עולה חדש. למרות שהוא נמצא בארץ כבר 14 שנה, הצליח לשמור על רעננות ההסתכלות של תייר. רק זר מסוגל לטפל בשפה העברית כפי שעושה זאת הוא, תוך הקשבה דרוכה לכל ביטוייה המשונים, ורק זר מסוגל לר-אות את האבסורד במינהגיו של הישראלי.

האדם הלא-צוחק. הקשר בין אפ-ריים קישון ונחל קישון הוא מיקרי בהחלט. האיש הבלונדי הממושקף, שלעולם אינו צוחק בפומבי, נולד דווקא בשם פרנץ הופמן. כשהחל לכתוב בעתונות ההונגרית, נאלץ להחליף את שמו, כי ההונגרים לא אהבו שמות גרמניים. הוא בחר בשם ההונגרי הטוב הונט. כדי להבדיל בינו לבין הונטים אחרים, החלו קוראים לו קיש-הונט ("הונט הקטן"), והוא אימץ לעצמו שם זה רשמית.

בשם זה עבר את גילגולי המלחמה, את מחנה-העבודה הנאצי ואת מחנה-השבויים הרוסי. (משם ברח בדרך מקורית. באחד האמשים התפרץ הזקיף הרוסי לחדר, בו שהו האסירים, קרא להם לצאת ולהמשיך בדרך. קישון פשוט לא יצא, חיכה ליציאת הטור, חזר הביתה.)

בבואו לנמל חיפה, לא הבין פקיד-הקבלה חוכמות. במשיכת קולמוס, מבלי לשאול לדעתו, הפך פרנץ קישהונט לאפריים קישון. ייתכן ששם זה לא היה מתפרסם, לולא עילעל ד"ר עוריאל קרליבך המנוח באחד האמשים בספר של עולה חדש, שנשא את השם העולה היורד לחיינו. קרליבך התרשם ("אינני יודע מדוע," מתוודה כיום קישון. "זה היה ספר נורא גרוע!") וזמין את בעל-השם לעבור מאומר למע-יב.

כיום כותב קישון פעמיים-שלוש בשבוע. הכתיבה עצמה נמשכת רק כמה דקות, אך בחירת הנושא קשה יותר. גישתו מק-צועית לגמרי: הוא משתדל לגזן את הנוש-אים, לשמור על שיווי-משקל בין פוליטיקה ועניינֵי חברה, בין ביקורת וחיוב.

טוען הוא, בסיכום הספר: "אם אתה רואה משהו ואתה מוסיף עליו מן הנופך שלך או של אחרים — יוצא מאמר ראשי או רפורטז'ה. אם אתה כותב בדיוק מה שראית, בלי שינויים — הרי זאת הומורסקה."